

The Centuriation of the Island of Ugljan

Continuation of Research

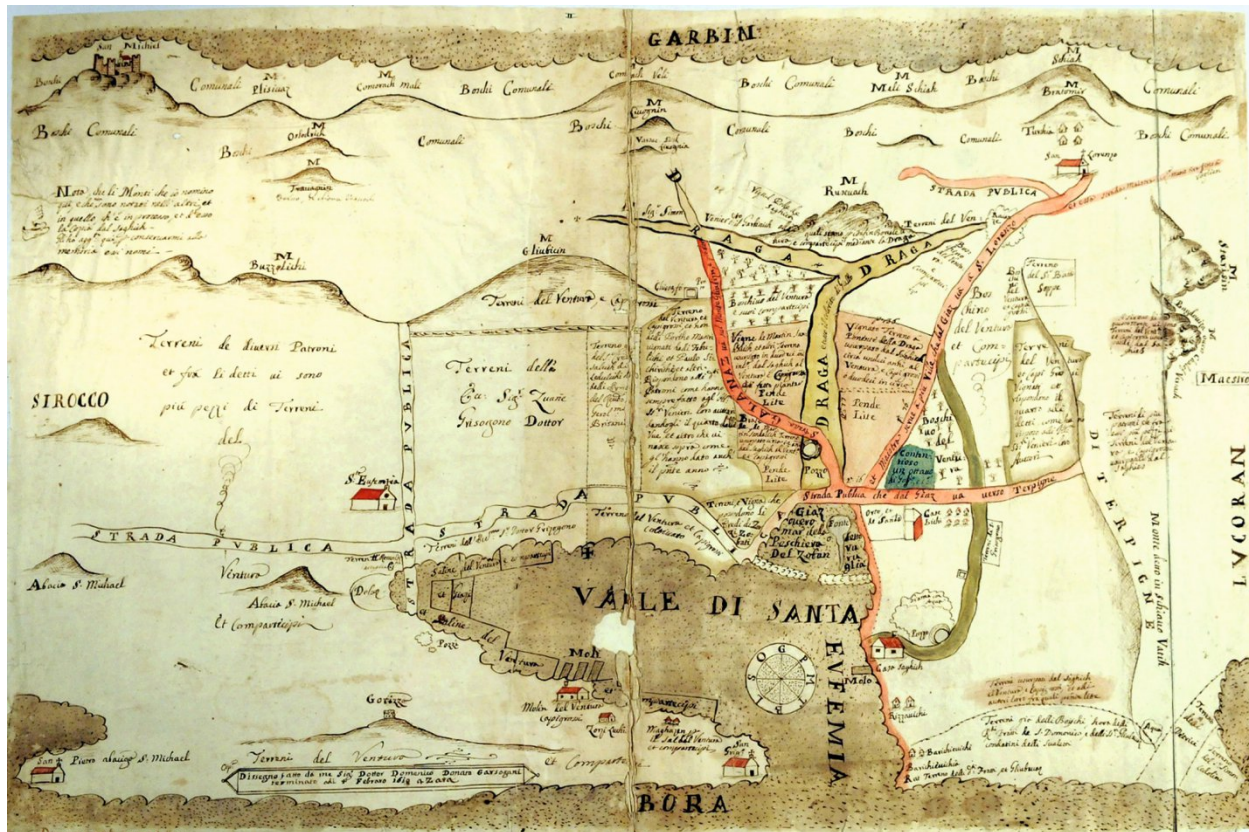

Fig. 1 Sutomišćica on the Venetian cadastral plan of 1619, State archive in Zadar. In the area of Gorica, there are the ruins of the tower, which are not represented on modern topographic maps.

Slika 1. Sutomišćica na planu mletačkog katastra iz 1619. godine, Državni arhiv u Zadru. Na području Gorice ucrtane su ruševine kule koje danas nema na topografskim kartama.

In mid-2016, *The Centuriation of the Island of Ugljan – the Roman Cadastre* (Solarić 2016) was published. In this article, the author briefly describes the continuation of research which supplements what was published in this volume.

To recall, centuriation (from the Latin *centurio* – a division of one hundred) or limitation (from the Latin *limitatio* – limitation) was a classical technique for the cadastral division of land into regular rectangular or square plots allocated to the tenants when new tenant-landlord systems (*kolonija*) were created. The

traces of centuriation can still be discerned on cadastral plans, topographic maps and aerial images, and in the landscape, where boundaries, paths and roads often follow the cadastral network. The basic module for such survey was usually a square measuring 2,400 feet or 710 m (*centuria*) in which there were a hundred smaller squares with sides measuring 240 feet or 71 m (*heredium*).

At the beginning of this book on centuriation on the island of Ugljan (Kadi 2016), the introduction and chapter entitled ‘The Roman Cadastre – Centuriation’, a historical

overview of the development of the Roman cadastre and Roman centuriation is given. In the chapter entitled ‘Discovering the Traces of Roman Centuriation on the Island of Ugljan’ a brief description is provided of research into centuriation on the island of Ugljan. The author continued his research using the available maps and plans dated 1839, 1985 and 1999. In addition, he visited all the important sites on the island in order to confirm the state of the old drywalls, field paths, churches, settlements and archaeological finds *in situ*.

Centurijacija otoka Ugljana

Nastavak istraživanja

Slika 2. Položaj crkvi između Poljane i Sutomišćice na isječku topografske karte: župna crkva sv. Eufemije (sv. Fuma) spominje se sredinom 14. st., crkva sv. Grgura spominje se 1402.god., crkva Navještenja Marijina iz 1686. god. i crkva sv. Petra u Poljani. Slovima B i G označene su linije centurije, a slovima A i F linije heredija.

Fig. 2 Positions of the churches between Poljana and Sutomišćica on the part of topographic map: the parish church of St. Euphemia, mentioned in the 14th century, the Church of St. Gregory, mentioned in 1402, the Church of the Annunciation (1686) and the Church of St. Peter in Poljana. The letters B and G are lines of centuria, and letters A and F are lines of heredia.

Sredinom 2016. godine objavljena je knjiga *Centurijacija otoka Ugljana – Rimski katastar* (Solarić 2016). U ovom članku autor ukratko opisuje nastavak istraživanja koja upotpunjuju objavljeno u spomenutoj publikaciji.

Podsjetimo se da je centurijacija (prema lat. *centurio*: stotnija) ili limi-

tacija (lat. *limitatio*: ograničenje) antička tehnika katastarske podjele zemljišta na pravilne pravokutne ili kvadratne čestice radi podjele zemlje kolonistima pri osnivanju novih nasobina (kolonija). Tragovi centurijacije i danas se mogu prepoznati na katastarskim planovima, topograf-

skim kartama i snimkama iz zraka, ali i u krajoliku ondje gdje međe, putovi i ceste slijede tu katastarsku mrežu. Osnovni modul takva izmjere bio je najčešće kvadrat stranice od 2400 stopa, tj. 710 m (*centuria*), u kojoj je bilo stotinu manjih kvadrata stranice od 240 stopa, tj. 71 m (*heredium*).

Fig. 3 Depiction of the centuriation on a historical map of the Habsburg Empire.
Slika 3. Prikaz centurijacije na staroj karti izrađenoj u doba Habsburške Monarhije.

On the cadastral plans for the Sutomiščica area, dated 1619 (during the Venetian cadastre), some of the paths shown are parts of the divisions inside one *centuria*, and have been maintained in use to the present day (*strada Publica*, Figure 1). In the Gorica area, on the Venetian cadastral plan, the ruins of a tower are drawn, but it does not ex-

ist on modern topographic maps (Figure 2), and is not included in the most recent cadastral plans. When researching the position of the tower on 17 October 2018, I succeeded in identifying the remains of the tower in its foundations. Since it was heavily overgrown, I could not measure its dimensions precisely, but I estimated that they were

around 20 m at the base. The stones of the tower walls, which had been scattered over the passage of time, could be seen in the drywalls in the immediate environment of the tower. The position of the tower is shown in Figure 1, and part of the remains in Figure 20.

The positions of the churches between Poljana and Sutomiščica

Slika 4. Današnji katastar između Poljane i Sutomišćice s istraženim prikazom podjele na centurije i heredije. Prikazane su linije centurija B i G, linije heredija A, C, D, E i F, a brojevi označuju mjesta na kojima su snimljene fotografije (slike 6–21).

Fig. 4 The modern cadastre between Poljana and Sutomišćica, with the area researched for division into *centuriae* and *heredia*. The *centuria* lines are marked as B and G, the *heredium* lines are marked as A, C, D, E, and F, and the numbers mark the places where photographs were taken (Figures 6–21).

Na početku knjige o centurijaciji otoka Ugljanja (Kadi 2016), u *Uvodu* i u poglavlju *Rimski katastar – centurijacija* izložen povijesni pregled razvoja rimskoga katastra i nastanak rimskih centurijacija. U poglavlju *Otkrivanje tragova rimske centurijacije na otoku Ugljanu* ukratko je opisano koji su se sve istraživači bavili centurijacijom na otoku Ugljanu. Autor je nastavio istraživanje na dostupnim kartama i planovima iz 1839., 1985. i 1999. godine. Osim toga, autor je obišao sva važnija mjesta na otoku kako bi utvrdio stanje starih suhozi-

da, poljskih putova, parcela, crkvi, naselja i arheoloških nalaza *in situ*.

Na katastarskom planu područja Sutomišćice iz 1619. godine (doba mletačkog katastra) neki prikazani putevi su dijelovi podjele unutar jedne centurije, a održali su se u upotrebi do danas (*strada Publica*, slika 1). Na području Gorice na planu mletačkog katastra ucrtane su ruševine kule koje danas nema na topografskim kartama (slika 2), a nema je ni na novijim katastarskim planovima. Istražujući položaj ostataka kule 17. 10. 2018. uspio sam

identificirati ostatke kule u njezinim temeljima. Zbog zaraštenosti nisam mogao točno izmjeriti njezin promjer, ali procjenjujem da je u temelju iznosio oko 20 m. Kameni materijal zidova kule, koji je s vremenom raznesen, može se vidjeti na suhozidima u okolici kule. Na slici 1 naznačen je položaj kule, a dio ostatka temelja na slici 20.

Položaj crkvi između Poljane i Sutomišćice označen je slici 2. To su župna crkva sv. Eufemije (sv. Fuma) koja se spominje sredinom 14. st., crkva sv. Grgura koja se spominje

Fig. 5 The area of Muline on the background of the modern cadastre.
Slika 5. Prikaz centurijacije područje Mulina na podlozi današnjeg katastra.

▲ **Slika 6.** Ulica Štradun, na liniji heredija A, vodi prema ljetnikovcu zadarske obitelji Lantana.

▲ **Fig. 6** Štradun Street, on *heredia* line A, leading to the summer residence of the Lantana family.

Slika 7. Ljetnikovac je sagrađen 1686. Primjer je baroknog dvorca ► venecijanskog tipa s parkom i crkvicom Navještenja Marijina. U njemu su do sredine 18 st. vršili primopredaju mletački providuri (namjesnici) (Šutrin 2000).

Fig. 7 Summer residence built in 1686. An example of a Baroque villa ► of the Venetian type with a park and the Church of the Annunciation. Up to the mid-18th century, the handover of duties from one Venetian regent to another was enacted here (Šutrin 2000).

▲ **Fig. 8** *Heredium* line C, which is a well-maintained field path today.
▲ **Slika 8.** Linija heredija C, danas dobro održavan poljski put.

Fig. 9 Intersection of *centuria* line B and *heredium* line A. ▶
Slika 9. Križanje linija centurije B i heredija A. ▶

Slika 10. Suhozid na liniji heredija D.
Fig. 10 Drywall on *heredium* line D.

Slika 11. Nastavak linije heredija A iza dvorca Lantana.
Fig. 11 Continuation of *heredia* line A behind the Lantana villa.

Fig. 12 (left) and **Fig. 13** (right) Path and overgrown drywall on *heredium* line E.
Slika 12. (lijevo) i **Slika 13** (desno) Put sa zaraštenim suhozidom koji predstavlja liniju heredija E.

Fig. 14 (left) and **Fig 15** (right) *Heredium* line F.
Slika 14. (lijevo) i **Slika 15.** (desno) Linija heredija F.

Slika 16. Linija heredija F.
Fig. 16 *Heredium* line F.

Slika 17. Dio linije centurije G.
Fig. 17 Part of *centuria* line G.

Slika 18. Dio linije centurije G. Linija centurije G završava na rtu sjeverozapadno od mjesne uvale gdje se nalazi crkva sv. Grgura (Kadi 2016).

Fig. 18 Part of *centuria* line G. This line ends at the cape northwest of the local bay where the Church of St. Gregory is located (Kadi 2016).

Slika 19. Put koji presijeca heredij na dva jugera.
Fig. 19 Path intersecting the *heredium* into two *jugera*.

◀ **Fig. 20** Stone remains of the foundations of the Venetian tower in the Gorica area.

◀ **Slika 20.** Kameni ostaci temelja mletačke kule na području Gorice.

Slika 21. Kamen veličine 2 m × 1 m ► s naznačenim okvirom na kojem je graviran nejasni tekst. Kamen je ukopan uz presjek linije heredita A i linije centurije B.

Fig. 21 A stone measuring 2m × 1m ► with a marked frame and engraved text (illegible). The stone was laid at the intersection of *heredium* line A and *centuria* line B.

are marked on Figure 2. These were the Church of St. Euphemia, mentioned in the mid-14th century, the Church of St. Gregory, mentioned in 1402, the Church of the Annunciation (1686), and the Church of St. Peter in Poljana.

Figure 3 shows the Roman centuriation in the northwest part of the island of Ugljan, on a map produced around 1850, during the time of the Habsburg Monarchy. The division into *centuriae* is clearly visible, and the division into *heredia* is also partly discernible. It is a good match with the reconstructed *centuria* network published in *The Centuriation of the Island of Ugljan – Roman Cadastre* (Kadi 2016).

The Roman centuriation can be shown on the background of the present cadastre. Figure 4, which was produced by taking the background from the ARKOD programme, shows the parts of the present cadastre between Poljana and Sutomiščica, over which the Roman division into *centuriae* and *heredia* has been drawn. It can clearly be seen that some of the modern boundary lines overlap with the Roman division, and many of the parcels in the area have retained the orientation of the Roman centuriation. The degree to which the boundary lines match the centuriation lines is even more evident on the modern

cadastral plan for the Muline area (Figure 5).

A series of photographs were taken in the field which illustrate the research results. On the depiction of the modern cadastre in Sutomiščica (Figure 4), the positions where photographs were taken are marked on the lines of the *heredia* and *centuriae*.

Heredium line A – figures 6, 7 and 11

Heredium line C – figure 8

Heredium line D – figure 10

Heredium line E – figures 12 and 13

Heredium line F – figures 14, 15 and 16

Centuria line B – figure 9

Centuria line G – figures 17 and 18.

Marijan Kadi ■

1402. god., crkva Navještenja Marijina iz 1686. god. i crkva sv. Petra u Poljani.

Na slici 3 prikazana je rimska centurijacija na sjeverozapadnom dijelu otoka Ugljana na karti izrađenoj oko 1850. godine u doba Habsburške Monarhije. Na karti je podjela na centurije dobro uočljiva, a djelomično se može vidjeti i podjela na heredije. Dobro se poklapa s rekonstruiranom mrežom centurija objavljenoj u knjizi Centurijacija otoka Ugljana – Rimski katastar (Kadi 2016).

Rimska centurijacija može se prikazati i na podlozi današnjega

katastra. Na slici 4, izrađenoj preuzimanjem podloge iz programa ARKOD, prikazani su dijelovi današnjeg katastra između Poljane i Sutomišćice, preko kojega je iscrtana rimska podjela na centurije i heredije. Vidljivo je da se neke današnje međne linije poklapaju s rimskom podjelom, a veliki dio parcela na tom području zadržao je orijentaciju rimske centurijacije. Ta sačuvanost poklapanja međnih linija s linijama centurijacije još je više istaknuta na današnjem katastru na području Mulina slika 5.

Na terenu je snimljen niz fotografija koje ilustriraju rezultate

istraživanja. Na prikazu današnjeg katastra u Sutomišćici (slika 4) na linijama heredija i centurija naznačen je položaj na kojem su fotografije snimljene:

Linija heredija A – slike 6, 7, 11

Linija heredija C – slika 8

Linija heredija D – slika 10

Linija heredija E – slike 12, 13

Linija heredija F – slike 14, 15 i 16

Linija centurije B – slika 9

Linija centurije G – slike 17 i 18.

References / Literatura

ARKOD (2018) Nacionalni sustav identifikacije zemljišnih parcela, odnosno evidencija uporabe poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj, <http://www.arkod.hr/> (pristupljeno 6. 7. 2018)

Kadi M (2016) Centurijacija otoka Ugljana – Rimski katastar / The Centuriation of the Island of Ugljan – The Roman Land Division, Sveučilište u Zadru i Općina Preko

Solarić M (2016) Centurijacija otoka Ugljana – Rimski katastar / The Centuriation of the Island of Ugljan – The Roman Land Division, Kartografija i geoinformacije, vol. 16, br. 25, 114–115

Šutrin R (2000) Iz povijesti naših župa – Župa Sutomišćica – Poljana, Vjesnik zadarske nadbiskupije, god. XLV, br. 9–10, 347–350

Marijan Kadi ■